

Hukuk Okuryazarlığı

Muaz YANILMAZ

Muaz Yanılmaz

Hukuk Okuryazarlığı

Proje

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Proje İzleme ve Değerlendirme Grubu

Fatma Özdoğan, Fethullah Haksöyler, İbrahim Biçici, Mustafa Turğut, Rahime Beder Şen, Semra Demirkan

Copyright

©2011, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının izni olmaksızın tamamı veya herhangi bir bölümü herhangi bir biçimde veya yöntemde, elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt olarak çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Proje Yürütücüsü

EDAM (Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi)

Proje Yönetmeni

Alpaslan Durmuş

Proje Koordinatörü

Murat Şentürk

Editör

Hatice Işılak Durmuş

Editör Yardımcısı

Aynur Erdoğan

Danışman

Mehmet Bülent Deniz

Araştırma Asistanı

Merve Akkuş, Muaz Yanılmaz

Görsel Yönetmen

Nevzat Onaran

Grafik Uygulama

Ahmet Karataş, Nevzat Onaran

Kapak Fotoğrafı

© Onur Ersin - Fotolia.com

Fotoğraf

Fotolia, Halit Ömer Camcı

Çizgi

Fotolia, Hasan Aycin, Yahya Alakay

Redaksiyon ve Düzelti

Esin İnan, Ülkü Dilşad Sunar

Yapım ve Baskı Öncesi Hazırlık

EDAM Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi, Ferah Mah. Ferah Cad. Bulduk Sok. No: 1, 34692, Üsküdar, İstanbul
Tel/Faks: (+90 216) 481 30 23
edam@edam.com.tr - www.edam.com.tr

ISBN:

978-605-4628-28-5

İkinci baskı, İstanbul, 2012

AEP Uygulama ve Yaygınlaştırma Projesi - 2012 kapsamında 30 çeşit ve toplamda 41.500 adet kitap basılmıştır.

Baskı

Nakış Ofset, Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, 2 ND 3 Topkapı / İstanbul
Tel: (+90 212) 613 8737

İletişim

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Adres: Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177.
Sokak No: 10/A Çankaya / ANKARA
Tel : +90 (312) 705 55 00
Fax: (312) 705 55 99
www.aile.gov.tr

Dikkat!

Bu bölümde konu ile ilgili özellikle dikkat edilmesi gereken hususlar vurgulanmaktadır.

Atalarımız Ne Demiş?

Bu bölümde metni destekleyen ve konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayan atasözleri ve özlü sözler yer almaktadır.

Git, Araştır! Git, Başvur!

Bu bölümde ana metinde anlatılan konunun farklı bir yönünün ele alındığı ya da daha ayrıntılı bilgilerin edinilebileceği farklı kaynaklara işaret edilmekte; ayrıca konu ile ilgili başvurulabilecek bazı kurum ve kuruluşlar tanıtılmaktadır.

Biliyor muydunuz?

Bu bölümde ana metin ile bağlantılı ilgi çekici bilgiler ve ayrıntılar sunulmaktadır.

Sözlük

Bu bölümde metin içinde geçen ve anlaşılmasında zorluk çekilebilecek bazı kelime ve ifadelerin anlamları verilmektedir.

Bu kitap, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 30/12/2011 tarih ve 269 sayılı kararı ile tavsiye edilen Aile Eğitim Programı (AEP) müfredatına uygun olarak hazırlanmıştır.

İçindekiler

4 Sunuş

6 Kim Kimdir?

14 Mahkemeler, Emniyet ve Kolluk Güçleri

30 Tarafım, Tarafsın, Taraf!

36 Dikkat! Bu Belgelerin Hukuki Anlamı Var!

SUNUŞ

Sahip olduğumuz medeniyet mirası içinde aile kurumu öncü ve belirleyici bir değere sahiptir. Bu yapının daha yakından ele alınması, çözüm çabalarına yeni bir ufuk kazandıracaktır. Aile içinde tesis etmeye çalıştığımız karşılıklı hak ve sorumluluklar açısından, zengin bir kültürel mirasa sahibiz. Evrensel bir kurum olan aile, yapısal özellikleri, geçirdiği değişim evreleri, karşılaştığı sorunlar bakımından temel bir çözüm ünitesidir.

Toplumda en küçük ölçekli yaşam ünitesi olarak kabul ettiğimiz ailenin, fonksiyonlarını icra edememesi ülkeler için ağır sorun tablosunun habercisidir. Sağlıklı aile yapısı yalnız kendi üyeleri için değil, çevresi ve toplumu için de bir denge ve güven unsurudur. Bugün yaşadığımız ağır sorun tablosunun altında sorun çözme kabiliyetini kaybetmekte olan aile gerçeği vardır. Güçlü ve sağlıklı aile demek, varlığı ile gurur duyduğumuz çocuk nüfusun ve genç nesillerin huzur ve güven ortamında yetişmesi demektir. Fonksiyonlarını sürdüren aile, çocuğuna, gencine, kadınına, engellisine, yaşlısına sağlıklı bir ortamı sağlayan ailedir.

“Eğitim ailede başlar.” ilkesinden hareketle hazırlanan Aile Eğitim Programı, bilgi çağının gereklerine uygun olarak ailelerin yaşam kalitesini arttırmaya dönük önemli bir adımdır. Koruyucu ve önleyici bir sosyal politika hedefi olarak önem kazanan Aile Eğitim Programı, bilimsel bilgi desteği ile aile mutluluğunu arttırmaya dönük bir hizmet hamlesi olarak görülmelidir.

Yakın bir döneme kadar gelenekle taşınan bilgi ve deneyimler genç kuşakların aileye ilişkin bir bakış kazanması için yeterli görülmekteydi. Günümüzde artan bilgi ve iletişim imkânları eğitim ve öğretimde daha fazla seçenek sunmaktadır. Aile Eğitim Programı, yetişkinlerin gündelik hayata ilişkin hemen her türlü so-

ularına cevap vermektedir. Program, sahip olduğu dinamik yapısı ile kendini yenileyerek ihtiyaçlara cevap verecektir.

Aile Eğitim Programı, program geliştirme ilkelerine bağlı kalınarak özgün bir süreçte geliştirilmiştir. Ülkemizde kendine özgü toplumsal ve kültürel şartları dikkate alınarak hazırlanan Aile Eğitim Programı, bu alandaki kurumsal birikimi esas almaktadır. Programın hazırlanmasında alanında uzman ve yetkin akademisyenlerin tecrübelerinden ve birikimlerinden yararlanılmıştır.

Hazırlık çalışmaları sürecinde aile eğitimiyle doğrudan veya dolaylı bir biçimde ilişkide olan kamu kurum ve kuruluşlarının, özel sektör temsilcilerinin ve sivil toplum kuruluşlarının tecrübelerinin yanında ailelerin ihtiyaç, beklenti ve talepleri de aynı şekilde belirleyici olmuştur.

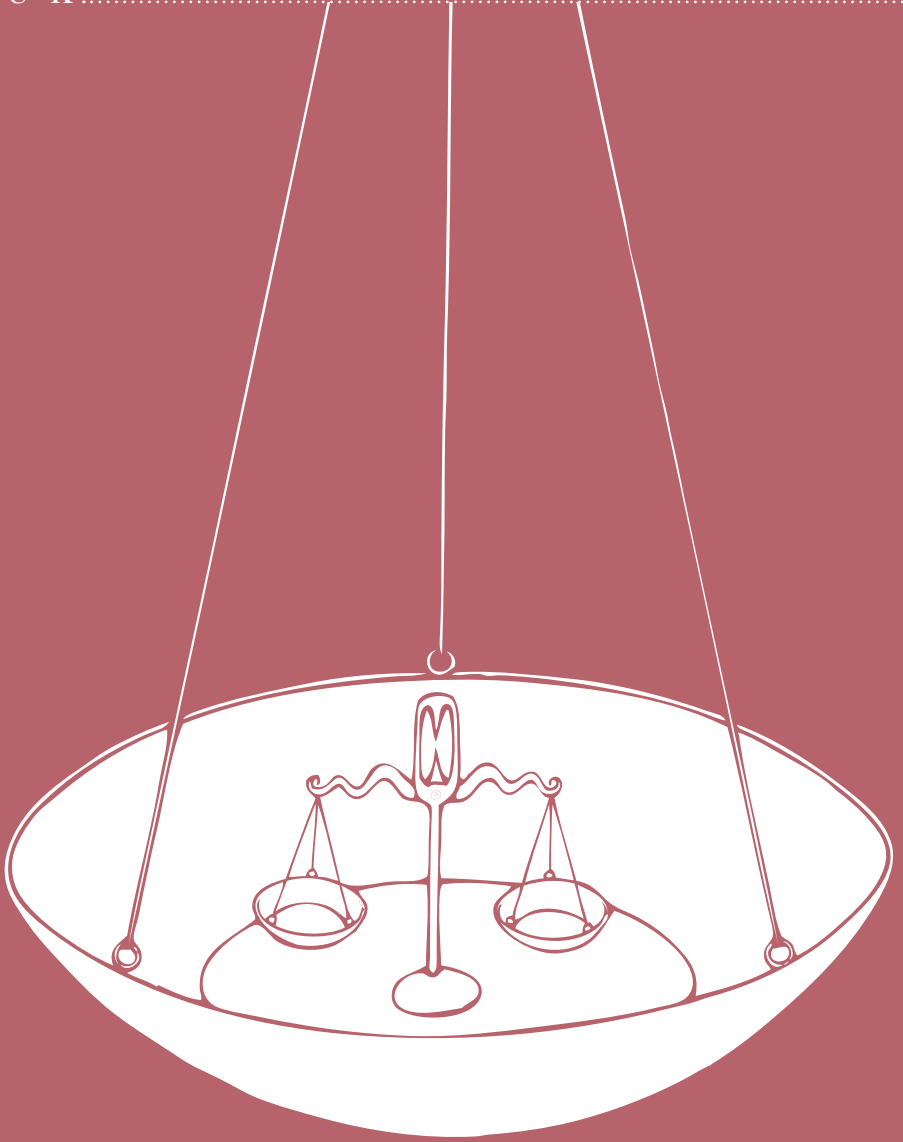
Aile Eğitim Programı'nın geniş toplum kesimlerine ulaşması ve yaşam kalitemizi arttırması, hazırlık sürecinde olduğu gibi uygulama sürecinde de alanında yetişmiş; ailenin önemine, değerine inanan eğitimcilerin ve uzmanların gayretiyle mümkündür.

Programın hazırlık ve uygulama sürecinde rol alan akademisyen, uzman ve eğitimcilerimize yürekten teşekkür ediyorum.

Fatma ŞAHİN

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı

HUKUK.....

ünite 1

Kim Kimdir?

Hukuk toplum hayatının düzenli işleyebilmesi için gerekli olan kurallar bütünüdür. Düzensiz bir işleyişin, yanlış bir uygulamanın, haksız bir gücün meydana getirdiği tikanıklık ancak hukukla aşılabılır. Bu nedenle herkes hayatının farklı dönemlerinde haklarını koruyabilmek için hukuka başvurmak ve dolayısıyla hukuki süreçlerle yüzleşmek zorunda kalabilir.

Bu bölümde;

- hukuki problemlerle karşılaşanların muhatap olacakları kişiler,
- bu kişilerin genel olarak görevleri ve belli başlı özellikleri,
- gerçek ve tüzel kişi kavramları üzerine bilgi verilmektedir.

Kim Kimdir?

Avukat Kimdir?

- Hukuk eğitimi almış kimsedir.
- Hukuki bilgi ve tecrübelerini belirli bir ücret karşılığında kişilerin yararına kullanır.
- Mahkemelerde kişilerin haklarını savunur.
- Anlaşmazlıkların adalete uygun bir şekilde çözülmesi için çalışır.
- Hukuk kurallarının tam olarak uygulanması için çaba gösterir.
- Müvekkilini temsil etme yetkisine sahiptir.
- Kişilerin karşılaştıkları hukuki sorunlarda onlara yol gösterir.

Avukata Nasıl Danışılır?

- Herkes hukuki problemini doğru ve zarar görmeyecek bir şekilde çözmek için bir avukat tayin ederek ona danışabilir.
- Öncelikle hukuki probleminize benzer konularda çalışan avukatları çevrenize danışarak bulmalısınız.
- Daha sonra avukatın bürosuna gidip probleminizi anlatırsınız.
- Avukat durumunuzu hukuki bilgi ve deneyimleri çerçevesinde değerlendirir.
- Davanızla ilgili gelişmelerin neler olabileceği ve nasıl bir yol izlemeniz gerektiği konusunda görüşlerini size aktarır.
- Bir ücret karşılığında vekiliniz olmayı kabul ederse bir vekâletname düzenlersiniz.
- Vekâletname noterde düzenlenir. Bu belge ile avukat, sizi temsil etmede yetkili hâle gelir.
- Avukatınız vekâletnameyi aldıktan sonra dava açma, mahkemelerde sizi temsil etme gibi yollarla hukuki probleminizi çözmek üzere çalışmalarını yapar.

müvekkil: Birisini kendisine vekil tayin eden kimse. Örneğin davası için avukat tayin eden kişi.

vekil: Birinin, işini görmesi için kendi yerine bıraktığı veya yetki verdiği kimse. Örneğin müvekkili adına mahkemede dava takip eden avukat.

vekâletname: Bir kimsenin vekil olduğunu bildiren noterlikçe onaylanmış belge. Örneğin davası için bir avukat tayin eden kişinin avukatına verdiği belge.

Hâkim Kimdir?

- Görevi, aralarında sorun olan kimselerin getirdikleri uyuşmazlığı çözmektir. Aynı zamanda devletle vatandaş ya da iki devlet kurumu arasındaki uyuşmazlıkları da hâkim çözer.
- Devlet tarafından atanır.
- Hâkim görevinde bağımsızdır. Hiçbir merciden emir ya da talimat almaz. Hukuka ve kanunlara uygun olarak vicdani kanaatine göre hüküm verir.
- Mahkeme tipine göre bir ya da daha fazla hâkim olur.

Adli yardım hakkında bilgi için ayrıca bk. Mahkemeler, Emniyet ve Kolluk Güçleri bölümü, Barolar başlığı.

Kamu Davası Nedir?

İşlediği bir suçtan dolayı toplum düzenini bozan suçluyu ve eylemini devletin toplum adına yargılamasıdır. Kamu davasına konu olan bir olayda kişi eylemiyle yalnızca bir kişiyi değil toplumu mağdur etmiştir. Adam öldürme, hırsızlık, işkence gibi toplum düzenini etkileyen, toplumda panik havası uyandırabilecek suçlar şikâyete gerek olmaksızın devlet tarafından takip edilir ve cezalandırılır. Örneğin savcı gasp suçundan ihbar, şikâyet ya da başka bir vesileyle haberdar olursa kamu adına bu davayı açar.

Savcı Kimdir?

- Toplum ve devlet adına mahkemelerde dava açan kimsedir. İddia makamıdır. Devlet tarafından atanır.
- Bir suç hakkında ihbar ya da şikâyet alırsa araştırma ve soruşturmaya başlar. Eğer takip edilmesi gereken bir suçun olduğu kanaatine varırsa dava açar.
- Dava açtığı anda mağdur şikâyetinden açıkça vazgeçmediği takdirde dava devam eder. Savcı suçun ve verilecek kararın sadece mağduru değil tüm toplumu ilgilendirdiği kanaatine ulaşırsa mağdur şikâyetinden vazgeçse bile kamu davasını açar ve takip eder.

Gerçek Kişi (Hakiki Şahıs) Kimdir?

Kendi adına ve kendi iradesiyle hak ve yükümlülük sahibi olabilen varlıktır. Yani *insanlardır*.

Her insan *gerçek kişidir*. Kişilik, sağ olarak doğumla birlikte başlayıp ölümle yahut mahkeme tarafından kişinin kaybolduğuna karar verilmesiyle sona erer.

Şikâyetten vazgeçme hâlinde sadece şikâyete bağlı suçlarla ilgili davalar düşer. Kamu davaları düşmez.

Nasıl Hak ve Yükümlülük Sahibi Olunur?

Her insan bir kişilik sahibi olmasının getirdiği haklara doğuştan sahiptir. Sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak her insan *hak* sahibi olur. Hak sahibi olmada herkes eşittir. Hiç kimse renk, dil, din, ırk, cinsiyet gibi sebeplerle haklarından mahrum bırakılamaz.

Doğuştan sahip olduğu haklarının dışında, bir de her insanın sonradan edinebildiği hakları ve yükümlülükleri vardır. Bu hak ve yükümlülükleri kişi kendi iradesi ve fiilleriyle elde eder. Yani kendi yaptığı hukuki işlemlerle hak sahibi olur, yükümlülük altına girer.

Bunun için kişinin şu özelliklerin tamamına sahip olması gerekir:

- *Reşit olmak*: Kanuni olarak belirlenmiş yaşa ulaşmış olmaktır. Ülkemizde reşit olma yaşı 18'dir.
- *Ayırt etme gücüne sahip olmak*: Kişinin yaptığı iş ve işlemlerin neticelerini kavrayabiliyor olmasıdır. Örneğin kişi sarhoşken ayırt etme gücüne sahip değildir.
- *Kısıtlı olmamak*: Kişinin haklarını kullanmasının mahkemece yasaklanmamış olmasıdır. Örneğin akıl zayıflığı yahut madde bağımlılığı ve benzeri sebeplerle mahkeme kısıtlama kararı vermiş olabilir.

Kişi hakları konusunda daha fazla bilgi için ayrıca bk. AEP Kişi Hakları kitabı.

Tüzel Kişi (Hükmi Şahıs) Kimdir?

Kurum ve kuruluşlardır. Örneğin bir devlet kurumu, dernek, vakıf, ticari şirket, üniversite... Bunların hepsi birer tüzel kişidir. Herhangi bir kurumda birçok kişi bir arada bulunduğu hâlde o kurum hukuken tek bir kişi olarak kabul edilir.

Hukuk, saygıyla başlar, adaletle varlığını sürdürür.

E T K İ N L İ K L E R

Düşün!

“Hukuk” kelimesi dilimizde birçok anlamda kullanılabilir. Siz bu kelimeyi gördüğünüz zaman tanıyabiliyor musunuz? Hiç düşündünüz mü?

- Sizinle bir hukukumuz var artık.
- Evladım başkalarının hukukuna muhakkak riayet et.
- Hukuk bunu böyle emretmiyor.

Farkları Fark Et!

Aşağıdaki kavramları birbirleriyle karşılaştır mısınız? Aralarındaki farkları fark edebilecek misiniz?

- Hak – Yükümlülük
- Gerçek Kişi – Tüzel Kişi
- Hâkim – Savcı
- Reşit – Kısıtlı

Sırasıyla...

Diyelim ki bir hukuki sorunuz var. Aşağıdakilerden hangilerini hangi sıra ile yaşarsınız? Sıralayın.

- Avukata sorunumu anlatırım.
- Benim sorunuma benzer sorunlar yaşamış kişilerin önerdikleri bir avukatla görüşürüm.
- Avukat sorunumu dinler ve hukuki deneyimleri çerçevesinde değerlendirir.
- Benzer sorunlar yaşamış kişilere danışırım.
- Avukata noterde bir vekâletname düzenlerim.
- Duruşmalarda hâkim, avukatımın sunduğu savunmayı ve kanunları göz önünde bulundurarak bir karar verir.
- Gerekliği takdirde avukatım benim adıma mahkemeye giderek dava açar.
- Avukat, değerlendirmeleri sonrasında nasıl bir yol izlemem gerektiğini ve süreci anlatır.
- Avukatım mahkeme tarafından belirlenen zamanlarda davamla ilgili duruşmalara girer.
- Bir ücret karşılığında avukatla vekilim olması hususunda anlaşırım.
- Avukatım vekâletnamemi aldıktan sonra gereken hukuki işlemleri benim adıma yapar.

Kim Kimdir?

Aşağıdaki açıklamalar kimleri anlatmaktadır? Yazın.

Mahkemelerde kişilerin haklarını savunur.	
Kendi adına ve kendi iradesiyle hak ve yükümlülük sahibi olabilen varlıktır.	
Müvekkilini temsil etme yetkisine sahiptir.	
Toplum ve devlet adına mahkemelerde dava açan kimsedir.	
Kişilerin karşılaştıkları hukuki sorunlarda onlara yol gösterir.	
Hukuka ve kanunlara uygun olarak vicdani kanaatine göre hüküm verir.	
Birisini kendisine vekil tayin eden kimsedir.	
İddia makamıdır.	
Görevi, aralarında sorun olan kimselerin getirdikleri uyuşmazlığı çözmektir.	
Kurum ve kuruluşlardır. Bunlar hukuken bir kişi olarak kabul edilir.	
Hukuki bilgi ve tecrübelerini belirli bir ücret karşılığında kişilerin yararına kullanır.	

HUKUK.....

ünite 2

Mahkemeler, Emniyet ve Kolluk Güçleri

Hukuk düzeni, belirli kurallarla, bunların uygulanmasını sağlayan belirli uygulayıcılarla ve kurumlarla işleyişini sürdürür. Hukuki sürecin bir parçası olan başlıca kurumları ve bu kurumların işleyişlerini bilmek hakları korumak ve mağduriyetlerin önüne geçmek için önemlidir.

Bu bölümde;

- hukuki problemlerle karşılaşanların muhatap olacakları kurumlar,
- bu kurumların genel olarak işleyişleri ve belli başlı özellikleri,
- kurumlarla ve kolluk güçleri ile ilişkilerin nasıl olacağı üzerine bilgi verilmektedir.

Mahkemeler, Emniyet ve Kolluk Güçleri

Hukuk Mahkemeleri

Kişiler arasındaki hukuki uyuşmazlıklardan kaynaklanan davalara bakarlar. Ortada bir suç veya suçlu yoktur, yalnızca hukuki bir anlaşmazlık vardır. Mesela borç ilişkisinden doğan anlaşmazlıklar ya da evlilikle ilgili anlaşmazlıklar hukuk mahkemelerince çözülür. Hukuk mahkemelerinin başlıca çeşitleri şunlardır:

1. *Asliye Hukuk Mahkemesi*: 2011 yılında kabul edilen 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu gereğince kanunlarda aksine bir hüküm belirtilmedikçe *dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın*, açılacak davalar Asliye Hukuk Mahkemelerinde görülür. Kanunların Sulh Hukuk, İş, Ticaret, Tüketici ve diğer mahkemelerin görev alanında saymadığı tüm davalar bu mahkemede görülür. Asliye Hukuk Mahkemeleri genel görevli mahkemelerdir.
2. *Sulh Hukuk Mahkemeleri*: Hukuk Muhakemeleri Kanunu gereğince Sulh Hukuk Mahkemelerinin görevli olduğu davalar kanun maddesinde sıralanmıştır. Buna göre *dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın* a) icra yoluyla tahliye davaları hariç

olmak üzere kira ilişkisinden doğan davalarda, b) bir mal veya hakkın paylaşılmasına ve ortaklığın giderilmesinde ilişkin davalarda, c) zilyetliğin korunmasına yönelik davalarda, d) kanunların sulh hukuk mahkemesi ve sulh hukuk hâkimini görevlendirdiği davalarda sulh hukuk mahkemeleri görevlidir.

3. *Aile Mahkemesi:* Aile hukukundan doğan davalara bakar. Boşanma, nafaka, mal rejimi, velayet, evlat edinme gibi davalar burada görülür. Aile mahkemeleri ayrıca aileyi korumaya yönelik kararlar da verebilir. Örneğin baskı gören eşin veya çocuğun haklarını korumak için tedbirler alır. Aile mahkemelerinde psikolog, pedagog, sosyal çalışmacı gibi uzmanlar da çalışır. Aile mahkemeleri uzmanlardan yararlanarak davaları genellikle sulh yolu ile çözmeye çalışır. Aile mahkemesinin olmadığı yerlerde, aile hukukundan doğan davalara, aile mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesi bakar.
4. *İş Mahkemesi:* İşveren ile işçi arasındaki uyuşmazlıkların çözümünde görevlidir. Çalışma şartlarına, iş hayatındaki karşılıklı hak ve sorumluluklara ilişkin davalara bakar. Tazminat davaları (kıdem-ihbar tazminatı gibi), işe iade davaları, hizmet süresi tespiti davaları, ücret ve diğer alacak davaları, iş kazalarından doğan tazminat davaları iş mahkemelerinde görülür. İş mahkemelerinin olmadığı yerlerde iş sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklara asliye hukuk mahkemeleri bakar.
5. *İcra Hukuk Mahkemesi:* İcra-iflas hukukuna ilişkin hukuki anlaşmazlıklarda görevlidir. Bunun için öncelikle bir icra-iflas takibi başlamış olması gerekir. Bu takip sonrasında ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklar icra hukuk mahkemelerinde açılır. Örneğin başlatılan bir icra-iflas takibine yapılan itirazın kaldırılması talebi bu mahkemelerin görev alanındadır.

bk. AEP Aile
ve Alışveriş
kitabı.

6. *Tüketici Mahkemesi*: Tüketicilerin taraf oldukları hukuki anlaşmazlıkları çözmekle görevlidir. Ayıplı mal veya hizmetten doğan anlaşmazlıklar gibi tüketiciyi ilgilendiren ve tüketimle ilgili olan davalar bu mahkemelerde açılır. 1.161,67.-TL'nin altında bulunan uyuşmazlıklar için tüketici mahkemelerinde dava açılmaz. Bu değer her yıl TÜFE oranı dikkate alınarak yenilenmektedir. Söz konusu problem bu miktarın altında bir değer ile ilgili ise Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerine dilekçe ile müracaat etmek gerekir.
7. *Kadastro Mahkemesi*: Kadastro tespitine ve bu tespiti gerçekleştiren komisyonun kararlarına karşı açılan davalara bakmakla görevlidir. Kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıklar da bu mahkemede görülür.

Ceza Mahkemeleri

Ceza yargılamasında görevli olan mahkemelerdir. Ceza mahkemelerine gelen davalarda *suç* ve *suçlu* vardır. Mahkeme savcının iddianamesiyle veya iddianame gerektirmeyen hafif suçlar için şikâyetçinin şikâyeti ile harekete geçer. Adam öldürme, hırsızlık vs. gibi sebeplerle açılan davalar ceza mahkemelerince çözülür. Bu mahkemelerin başlıca çeşitleri şunlardır:

1. *Sulh Ceza Mahkemesi*: İki yıl ya da daha az hapis ve buna bağlı adli para cezasını gerektiren davalara bakar. Sulh ceza mahkemelerinin bulunmadığı yerlerde bu görevleri asliye ceza mahkemeleri yapar.
2. *Asliye Ceza Mahkemesi*: İki yıldan on yıla kadar hapis cezasını gerektiren kamu davalarına bakar. Ayrıca sulh ceza ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan davalar da bu mahkemelerde görülür.
3. *Ağır Ceza Mahkemesi*: On yıldan daha fazla hapis cezasını gerektiren davalar bu mahkemelerde görülür. Biri mahkeme başkanı, ikisi üye olmak üzere toplam üç hâkim bulunur.

4. **Çocuk Mahkemesi:** 18 yaşını bitirmemiş kimseler tarafından işlenen suçlara ilişkin davaları görür. Bu mahkemelerdeki yargıç ve savcılar özel eğitimden geçirilir. Mahkemece görevlendirilen uzmanların çocuğun durumu üzerine rapor vererek yargılamayı yönlendirebildiği özel bir mahkemedir.

5. **İcra Ceza Mahkemesi:** İcra-iflas hukukuna dayanan cezalandırma talepleri bu mahkemelerden istenir. İcra ceza mahkemelerinde diğer ceza mahkemelelerinden farklı olarak savcının iddianamesi ile değil zarar görenin dilekçesi ile dava açılır.

İdare Mahkemeleri

Kamu kurum ve kuruluşları ile kişiler arasındaki uyuşmazlıkları çözmekle idare mahkemeleri görevlidir. Kamu idaresinin yaptığı bir işlemin iptali idare mahkemelerinden istenir. Ayrıca idari bir işlemde doğan hak kaybının giderilmesi de bu mahkemelerden istenir. Atama, göreve son verme, sınav sonuçlarına itiraz, emeklilik işleri vb. davalar idare mahkemelerinde görülür.

İdare ve Vergi Mahkemeleri

Vergi uyuşmazlıkları gibi idari konularda görevlendirilmiş mahkemelerdir.

Görevli Olması Yetmez,

Yetkili de Olmalı!

Davanın konusuna göre, davanın *hangi mahkemede* açılacağı kanun ile belirlenir. Bu, müracaat edilecek mahkemenin *görevli* olduğu alan ile ilgilidir. Mesela bir davanın sulh hukuk mahkemesinde mi yoksa asliye hukuk mahkemesinde mi açılacağı konusu görevle ilgilidir.

Kanunları bilmemek mazeret değildir. Bu yüzden resmî işlemlerinizi doğru ve zamanında yaptığınızdan emin olun. Bunun için muhakkak hukuki bilgisine güvendiğiniz avukatlara danışın. Hak kaybı yaşamamanız, mağdur olmamanız, hatta bilmeden suç işlememeniz için böylesi en doğrusudur.

Aynı mahkemelerden hangi yerdeki mahkemenin davaya bakabileceği konusu ise mahkemenin *yetkili* olduğu alan ile ilgilidir. Hangi mahkemenin *yetkili* olduğunu tarafların ikamet ettikleri yer gibi birtakım etkenler belirler. Mesela davanın Elazığ'daki sulh hukuk mahkemesinde mi yoksa İstanbul'daki sulh hukuk mahkemesinde mi açılacağı yetki ile ilgilidir. Görevli mahkeme, dava konusu şeyi incelemeye ehildir ancak davaya bakabilmesi için ayrıca yetkili de olması gerekir.

Davacıyıml!

Herhangi bir konuda bir hak kaybına uğradığınızı düşünen kişi dava açabilir. Dava açmak bir dilekçe ile hak talebini mahkemeye taşımaktır.

Dava dilekçesinde şu hususlara yer verilmelidir:

- Dava açacağınız mahkemenin adı
- Adınız, soyadınız, T.C. kimlik numaranız, açık adresiniz
- Karşı tarafın adı, soyadı (kurum ise ünvanı) ve adresi
- Varsa tarafların kanuni temsilcilerinin adı, soyadı, açık adresi
- Davanızın konusu
- Malvarlığına ilişkin davalarda dava konusunun değeri
- Dava açma nedeniniz
- Netice olarak mahkemeden ne istediğiniz

adli: Adaletle ilgili.

kolluk: Güvenliği sağlamakla görevli memurlar; polis veya jandarma gibi.

Dilekçenizi arkasına delillerinizi sıralayarak bir ek hâlinde sunun. Eğer elinizde bulunmayan delilleriniz varsa bunları nereden temin edileceğini dilekçenin ekinde açık şekilde belirterek mahkemeden getirilmesini talep edin.

- Yasal dayanaklarınız
- Delilleriniz
- İmzanız

Dava dilekçenizde bir eksiklik bulunması hâlinde hâkim eksikliğin tamamlanması için bir süre verir. Bu süre içerisinde eksiklik giderilmezse dava açılmamış sayılır.

Dava dilekçesi yetkili mahkemeye dava harcı, gider avansı ve posta masrafları ile birlikte teslim edildiğinde dava açılmış olur.

Şikâyet Edin!

Her hangi bir mağduriyetle karşılaştığınızda Cumhuriyet Başsavcılığına ya da kolluk makamlarına (polis, jandarma) başvurabilirsiniz. Ceza davası açmak için dilekçe götürmeniz zorunlu değildir. Suçluların cezalandırılması talebinizi sözlü olarak da bildirebilirsiniz. Ceza davaları şu yollardan biriyle başlayabilir:

- Şikâyetle
- Şikâyetçi olmasa bile suçun işlendiğinin Cumhuriyet savcısına veya kolluk kuvvetlerine ihbar edilmesiyle
- Cumhuriyet savcısı veya kolluk kuvvetlerinin herhangi bir şekilde bir suçun işlendiğini öğrenmeleriy-le yahut suç işlendiğinden şüphe etmeleriyle

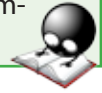
Bunlardan biri gerçekleştiğinde Cumhuriyet savcısı soruşturma başlatır. Soruşturma sonucunda suçun işlendiğine kanaat ederse kamu adına dava açar.

Adli Kolluk Görevlileri Kimlerdir?

Kolluk görevlileri, adli yargıda suça ilişkin delil toplama, suçlunun yakalanması, adil bir yargılama için gereken bilgi, belge ve kimselere ulaşması sürecinde savcıya yardımcı olan memurlar.

- Polis
- İdari polis kadrosundan zabıta işlerine atanan memurlar
- Zabıta
- Jandarma
- Gümrük muhafaza memurları
- Sahil Güvenlik Komutanlığına bağlı askerî personel

mülki amir: bir yerde devlet adına en yetkili kimsedir. İllerde vali, ilçelerde kaymakamdır.

Dur! Polis!

Polis, makul bir sebeple gerek gördüğünde vatandaşları durdurma hakkına sahiptir. Ancak bu durumda polisin durdurma sebebiyle ilgili bilgi vermesi gerekir. Kendisinin polis olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra muhatabından da kimlik göstermesini isteyebilir. Fakat kişilerin üstünü, aracını, eşyasını, evini ancak hâkim kararıyla ya da mülki amirin yazılı emriyle arayabilir.

Arama kararında veya emrinde şunlar açıkça belirtilmiş olmalıdır:

- Aramanın sebebi
- Aramanın konusu ve kapsamı
- Aramanın yapılacağı yer
- Aramanın yapılacağı zaman ve geçerli olacağı süre

Benim Başıma Gelmez Demeyin!

Diyelim ki kolluk görevlileri tarafından yakalandınız:

- Öncelikle yakalama işleminin bir tutanağa bağlanmasını sağlayın ve yakalama tutanağını mutlaka okuyun.
- Tutanakta hangi suç nedeniyle, hangi koşullarda, hangi yer ve zamanda yakalandığınıza, yakalamayı kimlerin yaptığını dair bilgilerin bulunmasına dikkat edin.

Hiç kimse hiçbir şart altında insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.

- Size haklarınızın açıkça ve tam olarak anlatılması gereklidir. Bu yapılmadığı hâlde tutanağa “Açıkça anlatıldı.” gibi bir ifade eklenirse itiraz edin.
- Derhal avukatınızın çağrılmasını ya da size bir avukat tayin edilmesini isteyin.
- Yakalama işlemi sonrasında yakınlarınıza haber verme hakkınız vardır. Mutlaka bu hakkınızı kullanın.

Diyelim ki ifadeniz alınacak:

- Kötü davranma, işkence, zorla ilaç verme, yorma, aldatma, bedensel cebir ve şiddette bulunma gibi iradeyi bozan, istenmeyenleri söylemek zorunda bıraktıran bir şekilde ifade alınamaz. Bu tür yasak yöntemlerle

adli yardım: Avukatlık ücretini karşılayacak durumu olmayanlara avukatlık hizmetlerinin barolar tarafından ücretsiz olarak sağlanması.

elde edilen ifadeler delil olarak değerlendirilemez.

- Yakalama anından itibaren ifade verme işlemi başta olmak üzere hakkınızda yürütülen tüm işlemler için avukatınızın yanınızda bulunmasını talep edin. Yapılan işlemlere ilişkin herhangi bir belge ya da tutanağı avukatınız yokken imzalamayın.

Diyelim ki gözaltına alındınız:

- Gözaltı süresi yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmi dört saati geçemez.
- Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre on iki saatten fazla olamaz.
- Toplu olarak işlenen bir suçla ilişkin gözaltına alındıysanız bu gözaltı süresi, delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle uzatılabilir. Ancak bunun için de Cumhuriyet savcısının yazılı emri gereklidir. Uzatma, her defasında bir günü geçmemek üzere, en fazla üç gün olabilir.

Diyelim ki tutuklandınız:

- Tutuklanma sebebinin size açıklanmasını isteyin.
- Haklarınızın neler olduğunu anlatılmasını talep edin.
- Tutuklandığının yakınlarınıza bildirilmesini isteyin.

Barolar

Avukatların mesleki birlikleridir. Avukatlık mesleğinin gelişmesini, meslek içi dayanışmayı sağlamak ve avukatların ihtiyaçlarını gidermek amacını taşır. Meslek düzenini, ahlakını, say-

<http://www.barobirlik.org.tr/barolar> adresinden tüm il barolarının web sayfalarına ulaşabilirsiniz. Bu sayfalarda her baronun kendisine yapılacak adli yardım başvuruları için belirlediği özel şartlara da ulaşma imkânınız olacaktır.

gınlığını, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını savunmak ve korumak için çalışmalar yürütür. Avukatlar kanuni olarak ancak baroya kayıt yaptırdıktan sonra çalışabilirler. Barolar ihtiyacı olan kimselere ücretsiz olarak adli yardımda bulunur. Bu yardımdan yararlanmak isteyenler il barolarındaki adli yardım bürolarına başvururlar.

Adli yardımdan faydalanmak için gereken başvuru şartlarını her baro kendisi belirler. Yardım alan kimse yalnızca avukatlık ücreti ödemez. Diğer yargılama giderlerini kendisi ödemek zorundadır. Yargılama giderlerini de ödeyemeyecek durumda ise ayrıca mahkemelerden adli yardım (adli müzaharet) talebinde bulunabilir.

Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru

Hukukumuzdaki güncel düzenlemelere göre artık kişilerin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı vardır.

Aşağıdaki şartlar gerçekleştiğinde bireysel başvuru formu kullanılarak ya da bu formda bulunması gereken bütün bilgileri içeren bir dilekçeyle başvuruda bulunulabilir:

- Kamu gücünün bir işlemi nedeniyle Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi kapsamındaki haklardan herhangi biri ihlal edilmişse,
- İhlalle ilgili asıl görevli yargı mekanizmalarındaki çözüm oluşturabilecek tüm başvuru yolları tüketilmişse,
- İhlale yol açtığı öne sürülen eylem, işlem ya da ihmâl nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenlerden biriyseniz.

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru şartları ile ilgili ayrıntılı bilgiyi aşağıdaki web adresinden edinebilirsiniz:

http://www.anayasa.gov.tr/files/bireysel_basvuru/66_Soru.pdf

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)

Fransa'nın Strasbourg şehrinde bulunan uluslararası bir mahkemedir. Mahkemede Avrupa Konseyine üye devletlerin her birinden bir hâkim bulunur. Hâkimler, hiçbir devleti temsil etmeyip mahkemede kendi adlarına görev yaparlar. Görevleri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde garanti altına alınan haklara devletlerin saygı gösterip göstermediğini denetlemektir. Temel hakları çiğnenen gerçek ya da tüzel kişiler mahkemeye başvurabilirler.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında güvence altına alınan *başlıca* haklar şunlardır:

- Yaşam hakkı
- Adil yargılanma hakkı
- Özel hayatın ve aile hayatının korunması hakkı
- İfade özgürlüğü
- Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru şartları ile ilgili ayrıntılı bilgiyi aşağıdaki web adresinden edinebilirsiniz:

<http://www.inhak-bb.adalet.gov.tr/aihm/aihm.htm>

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Başvurabilir miyim?

Aşağıdaki şartlar gerçekleştiğinde bir mektup ya da başvuru formu ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurabilirsiniz:

- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında güvence altına alınan bir hakkınız çiğnenmişse
- Bu ihlal Avrupa Konseyine üye bir devlet tarafından, o devletin topraklarında gerçekleştirilmişse
- Siz bu ihlalin doğrudan ve kişisel olarak mağduru olduğunuzu düşünüyorsanız

- İhlali gerçekleştiren devlette sorununuza ilişkin çözüm oluşturabilecek tüm başvuru yollarını (gerekli yerlerde davalar açmak, Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmak gibi) tüketmişseniz
- Ulusal yargı organlarının sizin davanız ile ilgili kararından sonra altı ay ya da daha fazla bir süre *geçmemişse*

Hukumumuzdaki yeni düzenlemelerle birlikte artık anayasa Mahkemesine bireysel başvuru da tüketilmesi gereken bir iç hukuk yoludur. AİHM'ne, bu başvuru da tüketildikten sonra nihai olarak başvurulabilir.

E T K İ N L İ K L E R

Ne Biliyoruz, Ne Bilmiyoruz?

Savcılık

Sulh Hukuk Mahkemesi

Aile Mahkemesi

Ceza Mahkemesi

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

Çocuk Mahkemesi

Aşağıdaki cümleleri yukarıda verilen ifadeleri kullanarak uygun şekilde tamamlayın.

- 1 Resmi belgede sahtecilik durumunda şikâyetinde bulunulmalıdır.
- 2 Mirasla ilgili işlemler için mahkemesine başvurmak gerekir.
- 3 Arabam çalınacak olursa şikâyetinde bulunacağım makam tır.
- 4 Boşanma davaları mahkemelerinde görülür.
- 5 Türkiye'deki bütün yargı yolları tüketildiğinde Mahkemesi'ne başvurulabilir.
- 6 Yaralama durumlarıyla mahkemeleri ilgilenir.
- 7 Biri beni tehdit ettiğinde polise giderim ya da başvururum.
- 8 Cinsel taciz suçlarıyla mahkemeleri ilgilenir.
- 9 On altı yaşındaki bir lise öğrencisinin işlediği suçtan ötürü yargılaması mahkemesinde yapılır.
- 10 Boşanmış eşlerden birinin mal paylaşımı ile ilgili açtığı dava mahkemesinde görülür.

Düşün!

Aşağıda verilen durumları okuyun. Verilen durum için en uygun seçeneği işaretleyin.

1 Eşimden ayrıldım. Bir çocuğum var ve onun velayetini almak istiyorum. Fakat eşim buna yanaşmıyor. Haklıyım. Buna inanıyorum. Kararımı verdim, dava açacağım.

- Aile mahkemelerinde
 Çocuk mahkemelerinde
 İcra mahkemelerinde

3 Geçenlerde 17 yaşındaki bir genç bütün paramı gasp etmişti. Şikâyetçi olmuştum. Mahkemeden tebligat geldi. Beni duruşmaya çağırıyorlar.

- Çocuk mahkemesine
 İcra ceza mahkemesine
 Tüketici mahkemesine

2 Mahkemeden ayrıca nafaka talebinde de bulunacağım.

- Ağır ceza mahkemesinden
 İş mahkemesinden
 Aile mahkemesinden

4 Bir dava açacağım, ancak avukat tutabilecek param yok.

- Dava açmaktan vazgeçerim.
 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvururum.
 Barodan adli yardım talep ederim.

Hangisinde Kim Olur?

Hangi mahkemede kimler bulunur? Tabloda işaretleyin.

	Suçlu	Davacı	Savcı	Uzman	Üç Hâkim
Asliye Hukuk Mahkemesi					
Aile Mahkemesi					
İdare Mahkemesi					
Ağır Ceza Mahkemesi					
Çocuk Mahkemesi					

HUKUK.....

ünite 3

Tarafım, Tarafsın, Taraf!

Ortada herhangi bir sorun varsa bu sorunun tarafları da olacaktır. Hukuk sisteminde bir soruna taraf olanların kendilerine özgü isimleri, hak ve yükümlülükleri vardır.

Bu bölümde;

- hukuki süreçlerdeki başlıca taraflar,
- taraflar için kullanılan sıfatlar,
- söz konusu süreçlerin tarafı olmasalar da süreçler hakkında kendilerinin bilgisine başvuru olanlar üzerine bilgi verilmektedir.

Tarafım, Tarafsın, Taraf!

İhtilaf, bir mesele hakkında en az iki tarafın ortak bir karara varamaması demektir. Yani kişi kendi talepleri hakkında karşı tarafla ayrı düştüğünde bir ihtilaftan bahsedebiliriz. Böyle bir durumda taraflar meselenin çözümünde birlikte hareket edemezler. Dolayısıyla birbirleriyle uyuşmayan iddialarda bulunmuş olurlar.

Davacıym Hâkim Bey!

Hukuk mahkemelerinde *davacı* ve *davalı* olmak üzere iki taraf bulunur. *Davacı*, dava açan, yani ihtilafı mahkeme önüne taşıyan kişidir. Aleyhine dava açılan kimseye de *davalı* denir. Örneğin alacağını borçludan alınmasını mahkemeden talep eden alacaklı kişi, *davacıdır*. Davacının mahkemeye verdiği borçlu kişi de *davalıdır*. Davalı, mahkemede davacının iddialarına karşı kendisini savunur. Bazı durumlarda davacı ya da davalı olmadığı hâlde davaya sonradan katılarak taraf olan kimseler de olabilir. Bir kimse, bizzat tarafı olmadığı bir davadan çıkacak sonuç kendisini de etkileyecekse ya da dava konusu şey üzerinde kendisinin ayrıca bir hak iddiası varsa davaya müdahale edebilir. Bunlara da *müdahil* denir.

Burada Her Şey Toplum için

Bir suç işlendiğine dair şüphe varsa bu belirsizliği gidermek ceza mahkemelerinin görevidir. Mahkemelerin bu görevlerini yapabilmeleri için suçtan zarar gördüğünü iddia eden kişinin şikâyetçi olması yeterli değildir. Şikâyeti alan savcının iddiayı araştırması ve bir iddia-

name hazırlayarak bunu mahkemeye sunması gerekir. Bu iddianame kabul edilirse ihtilaf mahkeme önüne taşınmış olur. Dolayısıyla ceza mahkemelerinde davacı-davalı gibi yalnızca iki taraf yoktur.

Ceza mahkemelerinde en temel taraflar *toplum ve faildir*. Zira toplum kendisini suçla karşı korumak ve savunmak zorundadır. Korumayı ahlaki kuralları iyileştirip yaşatarak, savunmayı ise hukuki yolları kullanarak yapmalıdır. Bu yüzden bir suçlunun tespit edilmesi, yargılanması ve cezalandırılmasında en çok yararı olan taraf toplumdur. *Savcı* yargılamada toplum adına taraftır. Ceza mahkemelerinde iddia makamı olarak bulunur. Toplum menfaatlerini, kanuni ve ahlaki düzeni korumak adına mağdurdan yana taraf olur.

Mağdur, suçun işlenmesiyle birlikte hukuki menfaatleri zedelenen kimsedir. Doğrudan zarar görmemiş, yalnızca tehlikeye uğrayan birisi de mağdur sayılır. Bir başka deyişle suçun bizzat kendisine yönelmediği, buna rağmen işlenen suçtan dolayı maddi veya manevi bir menfaat kaybı oluşan kişi de mağdurdur. Mağdur tek bir kişi olmak zorunda değildir. Birden fazla kişi, bir topluluk, bir aile de mağdur olabilir.

Mağdur suçlunun cezalandırılmasını talep ederse *müşteki* (şikâyetçi) adını alır. Yani müşteki suçtan yakınan, savcılığa şikâyette bulunan kimsedir.

Müdahil, bir suç fiilinden dolayı hakkı doğrudan zedelenen ve yargılamadaki menfaatini korumak adına davaya taraf olma isteminde bulunan kimsedir.

Suç işlediğine dair şüphe altında bulunan kimseye henüz ceza davası açılmadan önce *şüpheli* adı verilir. Yani şüpheli kendisinden kuşku duyulan, ancak hakkında suçlu olduğuna dair kesin bir kanaat henüz oluşmamış kimsedir. Şüpheli yakalandıktan sonra, suçu işlemiş olma ihtimali düşünülerek savcı ya da onun emrindeki kolluk güçleri tarafından soruşturulur.

Soruşturulan şüpheli mahkemeye sevk edildiği andan itibaren *sanık* olur. Yani sanık, hakkında ceza davası açılmış ve suçlu olup olmadığı kovuşturulan, bu yüzden karar verilmeye kadar şüphe altında bulunan kimsedir.

iddianame: Savcının araştırmalarını ve topladığı delilleri içeren, mahkemeye işlenen suçla ilgili ka-naatlerini sunduğu rapor.

Doğruları Anlatacağıma Yemin Ediyorum!

Davada ispatı gereken olaylar ve durumlarla ilişkili olarak bilgisine başvurulan kişiye *tanık* veya *şahit* adı verilir. Tanık davanın tarafı değildir. Taraflardan herhangi birisini kayırmaz. Yalnızca dava konusu olay hakkında doğru bilgiyi, tarafsız bir şekilde vermesi beklenir. Mahkemece tanıklık için çağrılan bir kişi gitmek zorundadır. Eğer gitmezse zorla götürülebilir.

Ancak tanıklıktan çekinme hakkı doğuran

durumlar vardır. Bunlardan bazıları

şüphemli ve sanığa yakınlıkla ilgili-

dir. Aşağıda sayılan, şüphemli veya

sanık yakınları dilerlerse tanıklık yapmayabilirler:

- Nişanlısı, eşi veya eski eşi
- Kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoy
- Üçüncü derece dâhil kan veya ikinci derece dâhil kayın hısımları
- şüphemli veya sanıkla aralarında evlatlık bağı bulunanlar

Tanıklık, adaletin hakkıyla tesis edilebilmesini sağlayacak güçte, son derece önemli bir sorumluluktur. Kişiler bu sorumluluğu ciddiye alarak yerine getirmelidirler. Tanıklık yapmanın bir külfeti de bulunmamaktadır. Masraflar mahkemece karşılanmaktadır. Bu sebeplerden dolayı çekinme hakkı olmaksızın tanıklıktan aınılmamalı, hapis cezasını gerektirecek yalan tanıklıkta bulunulmamalı, gereken hassasiyet gösterilerek her bireyin toplumsal sorumluluğu olan tanıklık görevi yerine getirilmelidir.

Müvekkilim Bu Suçu İşlememiştir!

Bir başkasını temsil etme görevi üstlenerek, kendisine bu hakkı veren kimse adına işlemler yapan kişinin yani avukatın ismi *vekildir*. Hukuk mahkemelerinde hem davacı hem davalı avukatına vekil denir. Ceza mahkemelerinde ise müştekinin avukatına *vekil*, şüphemli ya da sanığın avukatına ise *müdafisi* denir.

Kendisini bir vekil ile temsil ettiren, kendisi adına bir vekile işlemler yaptıran kimseye ise *müvekkil* adı verilir.

E T K İ N L İ K L E R

Kim, Kime Ne Demiş?

Aşağıdaki sözleri kim, kime söylemiş olabilir? Örnekteki gibi tabloya yazın.

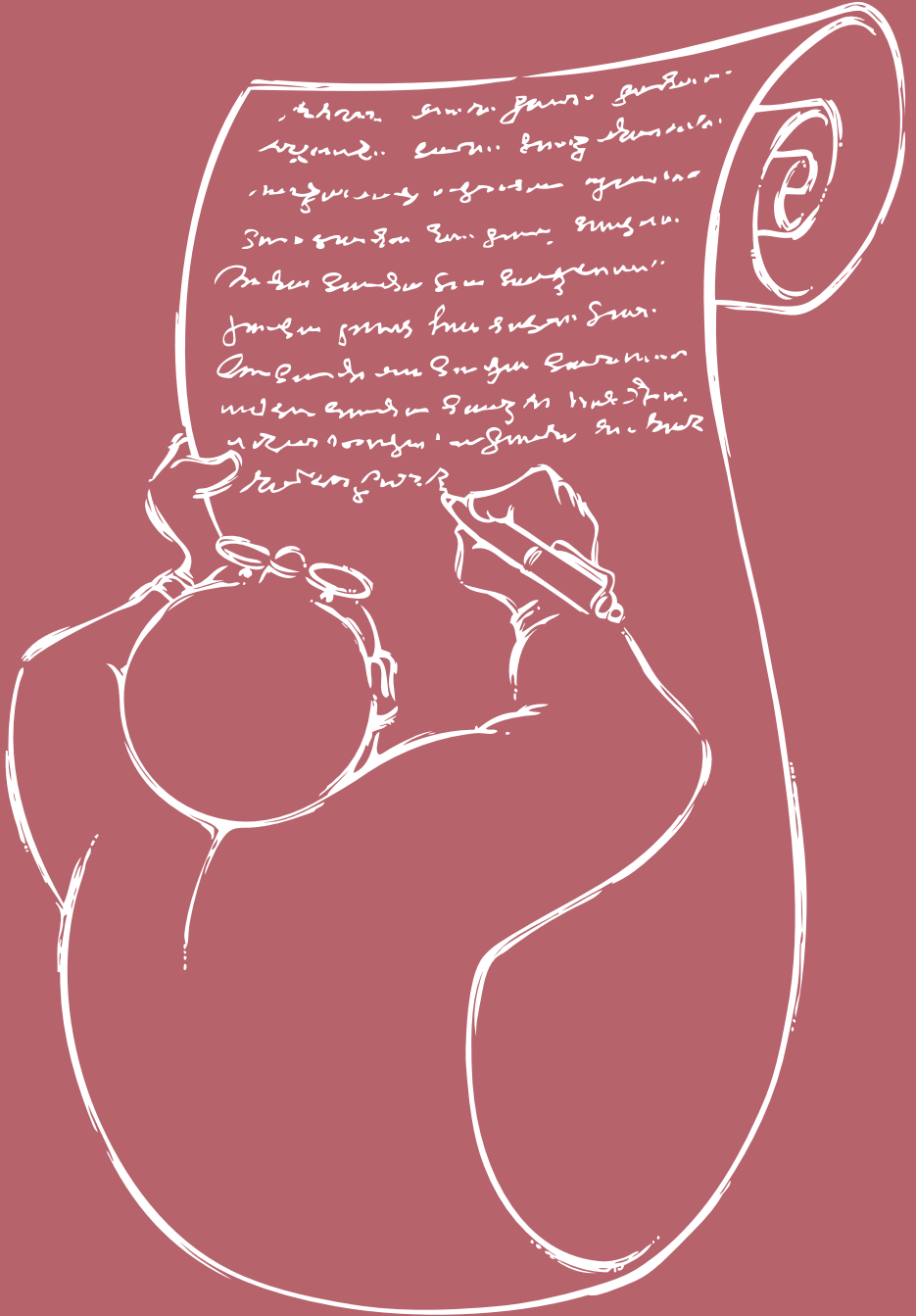
Söylenen Söz	Kim?	Kime?
Barodan avukat talep ediyor musun?	Polis/Hâkim	Şüpheli
Müvekkilimin beraatını talep ediyorum.		
Kamu adına sanığın cezalandırılmasını talep ediyorum.		
Ben masumum Hâkim Bey!		
Davanın reddini talep ediyorum.		
Avukatımı istiyorum.		
Yemin ediyor musun?		
Vallahi gördüm Hâkim Bey!		
Davacıyım Hâkim Bey!		
Benim bu şahsa borcum yoktur.		
Şikâyetçiyim!		

Hangisi Şüpheli, Hangisi Sanık?

Aşağıdaki tabloda uygun seçeneği işaretleyin.

	Şüpheli	Sanık
Suç işlediğine dair şüphe duyulan ancak henüz hakkında dava açılmamış kimsedir.		
Polisin şüphelenerek yakaladığı kimsedir.		
Hakkında ceza davası açılmış olan kişidir.		
Hakkında müştekinin savcılığa şikâyetinde bulunduğu kişidir.		

HUKUK

ünite 4

Dikkat! Bu Belgelerin Hukuki Anlamı Var!

Bir gerçekliği kanıtlayabilme gücüne sahip her türlü yazılı kâğıt parçası, resim, fotoğraf, video ve ses kayıtları vb. belge olarak adlandırılır. Ancak bütün bu belgeler her zaman kendi başına bir anlam ifade edemeyebilir. Belgelerin hukuki sonuç doğurabilmesi için bazı özelliklere sahip olması gerekir. Her şeyden önce belgelerin delil olarak kullanılabilmesi için hukuka uygun şekillerde elde edilmiş olması gerekir.

Bu bölümde;

- hukuki sonuç doğuran belgelerin neler olduğu,
- bu belgelerin nasıl hazırlanacağı,
- bu belgelere ilişkin itiraz süreleri ve yolları hakkında bilgi verilmektedir.

Dikkat! Bu Belgelerin Hukuki Anlamı Var!

At Bir imza!

İmza, bir kimsenin herhangi bir belgeyi yazdığını veya onayladığını belirtmek üzere her zaman aynı biçimde kullandığı işarettir. Yazı veya belgedeki tüm açıklamaların ve verilen sözlerin doğruluğunun kabul edildiğini gösterir, bu kabulün belgelenmesini sağlar. İmzanın kolay taklit edilemiyor olması son derece önemlidir. Bunun için en iyi yol imzada ismin ve soyismin açık bir şekilde yazılmasıdır. Ayrıca imzanın her zaman aynı şekilde kullanılmasına da dikkat edilmelidir.

İmzalasam mı Acaba?

Dikkatsizce atılan bir imza, yüksek miktarlarda borç altına girme, işlenmeyen bir suçü üstlenme gibi olumsuz sonuçlara yol açabilir. Bu yüzden imzanın bilinçli kullanılması çok önemlidir. Bir belge imzalanırken şunlara dikkat edilmelidir:

- İmzalanması istenen belge mutlaka tüm ayrıntılarıyla okunmalıdır. Eğer okunmasına izin verilmiyorsa veya okuyup anlamak için yeterli zaman yoksa imzalanmamalıdır.
- İmzalanan belgenin bir nüshası mutlaka istenmelidir. Nüshanın elde bulunması ileride çıkabilecek sorunlarda ispat gücünü artırır.
- İmzalanan belgenin tüm talepleri içerdiğinden emin olunmalıdır. Zira sadece imza atılan belgenin içerdiği bilgiler hukuki olarak geçerlidir. Yani neye imza atıldıysa kişinin o belgede yazanlar kadar talebi olduğu kabul edilir.

İmzanızı Alabilir miyim?

İmzalatılması gereken bir belge olduğunda şunlara dikkat edilmelidir:

- Muhatabın imzalaması gereken belgeyi götürüp daha sonra getirmesine izin verilmemelidir. İmzalarken mutlaka görülmelidir. Aksi hâlde muhatap belgeyi kendisi imzalamayabilir. Böyle bir durumda belge hukuki açıdan geçerlilik taşımaz.
- Muhaptan imza dışında kendi el yazısı ile adını ve soyadını veya başka herhangi bir şey yazması istenmelidir. Böylece muhatabın sahte imza atmasından doğabilecek bir problem hâlinde el yazısı ile ispat etme imkânı sağlanır.
- Bir tüzel kişi adına imza atılacaksa muhatabın kurum adına imzaya yetkili olduğuna dair belgenin bir kopyası istenmeli ve saklanmalıdır.

Duyduk Duymadık Demeyin!

Yetkili bir makamın hukuki bir işlemde muhatabını haberdar edebilmek için yazılı olarak ya da ilan ederek yaptığı bildirme işlemine *tebligat* denir. Amaç, resmî bir işlemle ilgili olarak muhatabın bilgilendirilmesi ve bu hususun belgeye bağlanmasıdır. Hem bu işleme hem de bu amaçla gönderilen kâğıda *tebligat* adı verilir.

Tebligat resmî bir işle ilgili olduğu için genellikle belirli bir süre öngörür. Zaman kaybetmeden harekete geçmek hak kaybını önler.

Tebliğat içeriğini dikkatli okuyun. Eğer tebliğat konusunu anlayamıyorsanız bir avukata danışabilirsiniz.

Tebliğat her konuda olabilir. Kişinin hakkında icra takibi başlatılması, aleyhinde açılan bir davanın gününün bildirilmesi, yapması gereken bir işlemin duyurulması vb.

Tebliğat kişinin resmî makamlarca bilinen en son adresine yapılır. Tebliğ işlemi sırasında kişi orada yoksa fakat kendisi ile birlikte oturan eşi, anne babası veya başkaca akrabaları varsa tebliğat bu kişilerin imzası karşılığında teslim edilir. Aynı şekilde belirtilen adres iş yeri ise kişi bulunmadığı takdirde birlikte çalıştığı iş arkadaşlarına tebliğat teslim edilir. Tebliğ işlemi sırasında adreste hiç kimse bulunmazsa adreste kimsenin bulunmamasının nedeni yönetici, komşu gibi kişilerden sorulur. Tebliğ mazbatasının arkasına bu bilgi yazılır. Altına bilgi alınan yönetici veya komşunun imzası alınır. Tebliğat yapılacak kişinin kapısına bilgilendirme notu yazılır ve tebliğat mahalle muhtarına teslim edilir. Böylelikle tebliğatın ilgili kişiye ulaştırıldığı kabul edilir.

Eğer kişi adresini değiştirdiği yahut bilinen adresinde hiç oturmadığı hâlde kendisine ulaşılabilecek yeni adresini nüfus müdürlüğüne bildirmemişse Merkezî Nüfus İdaresi Sisteminde (MERNİS) kayıtlı bulunan son adresine yapılacak tebliğatlar geçerli sayılır ve bu adresteki kapısına ihbarname yapıştirılarak tebliğat yapılmış kabul edilir. Kişinin sonradan “Bu tebliğat bana ulaşmadı” diyerek itiraz hakkı yoktur.

Nüfus müdürlüklerine güncel adresinizi bildirmek sizin sorumluluğunuzdur.

Belgesiz Olmaz!

Bir kimsenin borcunu ve bu borcu yerine getirmeyi kabul ettiğini göstermek için düzenleyip imzaladığı belgeye *senet* denir. Senet bir durum hakkında ileride doğabilecek ihtilaflarda delil olabilmesi için düzenlenir. Karşı tarafa hakkını ispat edebilme gücü verir. Bir belgenin senet olarak kabul edilebilmesi için borçlu kişi tarafından imzalanması şarttır. Aksi hâlde belge, senet niteliği kazanamaz.

Senetler adi ve resmî olmak üzere ikiye ayrılır.

Adi Senet: Herhangi bir resmî makam ya da görevlinin imzasının olmadığı ve hazırlanmasına katılmadığı senetlerdir. Örneğin kişinin bir kâğıda “Mustafa Suiçmez’den 100 lira aldım. Zekeriya Uzağagitmez.” yazarak imzalaması durumunda bu belge bir adi senettir.

Resmî Senet: Resmî bir makam ya da görevli huzurunda hazırlanan yahut onaylanan, tarafların da imzaladıkları belgelerdir. Örneğin noterlerin hazırladıkları senetler resmî senetlerdendir.

Senet, yazılı olmak zorundadır. Ancak kişinin kendi aleyhinde delil teşkil etmesi için düzenlenmiş olması şart değildir. Eğer senet yazılı ise ve borçlunun imzasını taşıyorsa iradi olarak aleyhte bir delil teşkil etsin diye düzenlenmemiş olsa dahi senet artık bir delil kabul edilir.

Yazı bilmeyen ve imza atamayan kimseler parmak izi yahut mühür gibi araçlarla senet oluşturabilirler. Ancak böyle bir durumda parmak izi yahut mühürün köylerde köy ihtiyar heyeti, mahallelerde ise mahalle ihtiyar heyeti ve iki şahitle onaylanması gerekir.

Dilekçe

Resmî ya da özel kurumlara bir dilek, istek, şikâyet ya da bilgi talebini iletmek üzere sunulan yazıya *dilekçe* adı verilir. Dilimizde dilekçe yerine *istida* ve *arzu hâl* kelimeleri de kullanılmaktadır.

Dilekçe yazarken şunlara dikkat edilmelidir:

- Dilekçe temiz ve çizgisiz bir kâğıda yazılır.
- Kâğıdın üst, alt, sağ ve sol taraflarından uygun boşluklar bırakılır.
- Siyah veya mavi tükenmez ya da dolma kalem kullanılır yahut bilgisayarda yazılıp çıktısı alınır.
- Gerekli boşluklar bırakıldıktan sonra kâğıdı ortalayacak şekilde dilekçenin verileceği kurumun ya da makamın adı ve bunun altındaki satıra da bulunduğu il yazılır.
- İstek, şikâyet vb. dilekçeye konu olan husus ayrıntılara girmeden anlatılır.

İsim, soy isim ve adresin yazılması dilekçenin zorunlu unsurlarındandır. Dilekçenizde bunlar eksikse dilekçeniz dikkate alınmaz ve incelenmez.

- Daha sonra dilekçe ile talep edilen husus gerekli ayrıntıları içerecek şekilde yazılır.
- Resmî bir üslup kullanılır.
- “Gereğini dilerim.” diyerek dilekçe metni bitirilir.
- Sağ alt köşeye gün, ay, yıl sırasıyla tarih yazılır.
- Tarihin altına isim ve soy isim yazılır ve imzalanır.
- Sol alt köşeye adres yazılır.
- Eğer dilekçeyle birlikte delil vb. belgeler de sunulacaksa bunlar da dilekçenin sol alt köşesine “Ekler” başlığı altında listelenir.

Bilgi Edinmek İstiyorum

Bireylerin kamu kurum ve kuruluşları ile meslek kuruluşlarının faaliyetleri hakkında bilgi talep etme hakları vardır. Bu hak, faaliyetleri hakkında bilgi edinmek istenen kurum ya da kuruluşa başvurularak kullanılabilir. Başvurudan sonra 15 iş günü içinde kurum muhataba cevap verir. Talep edilen bilgi veya belgelere erişim maliyeti muhataptan istenir. Eğer 15 iş günü içinde bu ücret yatırılmazsa kişi talebinden vazgeçmiş sayılır.

Kurum ve kuruluşlar her bilgi veya belge talebine olumlu yanıt vermek zorunda değildir. Özel bir durum olmadığı sürece aşağıda sayılan bilgi ve belgeler talep edildiğinde olumsuz cevap verilir:

- Devlet sırrına ilişkin bilgi ve belgeler
- Ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi ve belgeler
- İstihbarata ilişkin bilgi ve belgeler
- Yargılama aşamalarına ilişkin bilgi ve belgeler
- Özel hayatın gizliliğini ihlal eden bilgi ve belgeler
- Habereleşmenin gizliliğini ihlal eden bilgi ve belgeler
- Ticari sır niteliğindeki bilgi ve belgeler
- Kurumun yalnızca kendisini ilgilendiren kurum içi düzenlemelere ait bilgi ve belgeler
- Ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bilgi ve belgeler

Dilekçe hakkı anayasal bir haktır. Daha fazla bilgi için bk. AEP Kişi Hakları kitabı, Dilekçe ve Bilgi Edinme Hakkı bölümü.

Bilgi edinme isteği reddedilen yahut cevapsız bırakılan başvuru sahibi, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na (BEDK) bir dilekçe ile itiraz edebilir. Bu itirazı bilgi edinme başvurusundan itibaren geçen 15 günlük srenin bitiminden sonraki 15 gün içinde yapmalıdır. Kurul ise bu konudaki kararını 30 gün içerisinde verir. Başvuru sahibi bu kurul kararından sonra isterse kurul kararına karşı dava açabilir.

Haydi El Sıkışalım!

İki veya daha fazla kişi ya da kuruluşun hukuki bir sonuç doğurmak amacıyla aralarında yaptıkları karşılıklı anlaşmaya *sözleşme* denir. Sözleşme ile yalnızca bir tarafa ya da tarafların her birine borç yüklenmiş olur. Mesela bir tarafın malı teslim etmesi, diğer tarafın da mal karşılığında parayı ödemesi konusunda anlaşılması gibi... Sözleşme yapılırken her iki tarafın da karşılıklı ve birbirlerine uygun olarak iradelerini açıklamaları gerekir.

Kişiler diledikleri kişilerle, diledikleri konularda sözleşme yapabilme özgürlüğüne sahiptirler. Ancak şu durumlarda sözleşme geçerli olmaz:

- Sözleşme taraflardan herhangi birinin iradesi etki altındayken yapıldıysa
- Genel ahlaka ya da hukuk düzenine aykırı (yani suç oluşturan) bir anlaşma yapılmışsa
- Sözleşme ile yerine getirilmesi imknsız bir görev dayatılıyorsa

bk. Kim Kimdir?
bölümü.

Sözleşmeler genel itibarıyla belirli bir şekle tabi değildir. Yani taraflar kendi aralarında anlaşarak istedikleri şekilde (yazılı-sözlü, resmî-gayriresmî) sözleşme yapabilme hakkına sahiptirler. Ancak eğer kanunda bir sözleşmenin nasıl yapılacağına dair kesin bir düzenleme varsa sözleşme bu kanuni şekle uyularak yapılmak zorundadır. Örneğin borçlar kanunu gereğince kefalet sözleşmeleri belirli bir yazılı şekle yapılmak zorundadır. Dolayısıyla ciddi bir mesuliyet doğuracak sözleşmeler imzalanırken herhangi bir hak kaybına uğramamak için bir avukattan yardım istemekte fayda vardır.

Kısa... Kısa...

Nama Yazılı Senet: Üzerinde alacaklının adının yazılı olduğu ve emre yazılı olduğuna dair bir kayıt içermeyen senetlerdir. Bu senetlerdeki hakların devri hem alacağın hem de senedin birlikte devri ile mümkündür. Alacak ayrı bir yazılı belgeyle devredilebileceği gibi, senedin arkasına yazılarak da devredilebilir. Yalnızca senedi elinde bulunduran kimse, eğer alacağı da devralmamışsa nama yazılı senedin alacaklısı olamaz.

Hamiline Yazılı Senet: Senedi elinde bulunduran kim ise o kimsenin hak sahibi sayılacağı senetlerdir. Genellikle bir isim yerine *hamiline* ya da *hamile* kaydını içerir. Borçlu, senedi elinde bulundurana yapacağı ödeme ile borcundan kurtulur. Bu senetlerin devri için, devir beyanına ya da ciroya gerek yoktur. Yalnızca senedin teslim edilmesi yeterlidir.

Emre Yazılı Senet: Emre yazılı olan ve kanunen böyle sayılan senetlerdir. Nama yazılı senetlerden farkı evvela bu tür senetlerin ciro ve teslim ile devredilebilmesidir. Yani alacağın devrinden farklı olarak, senetdeki hak devredilir ve senet teslim edilir. Ayrıca alacağı doğuran hukuki ilişkinin geçerli

Senet Türlerinin Farkları		
Nama Yazılı Senet	Hamiline Yazılı Senet	Emre Yazılı Senet
Senedin üzerinde alacaklının ismi yazılıdır ve ayrıca “emrine” gibi bir ifade yoktur.	Senedin üzerinde bir isim yazmaz. Bunun yerine “hamiline” ya da “hamile” ifadesi vardır.	Senedin üzerinde alacaklının ismi ve ayrıca “emrine” ifadesi yer alır.
Senetteki hakkın devri diğer senet türlerine göre daha zordur.	Senetteki hakkın devri en kolay olan senet türüdür.	Senetteki hakkın devri kolaylıkla ciro edilebilir.
Bu senetlerde devir için iki şart birden gereklidir: 1. Senedin teslimi 2. Alacağın ayrı bir sözleşme yahut senedin arkasına yazılarak ayrıca devredilmesi. Burada sadece parasal alacağın devri değil, senede konu olan sözleşme ile ilgili tüm hakların devri söz konusudur.	Senetteki hakkın devri için ciroya gerek yoktur. Senedi elinde bulunduran kişi hak sahibi olarak kabul edilir.	Senetteki hakkın devri ciro ve senedin teslimi ile gerçekleştirilebilir.
Bu tür senetlerde borçlu, yalnızca senedi elinde bulunduran kişiye yapacağı ödeme ile borcundan kurtulamaz. Senedi bulunduran kimsenin gerçekten alacak hakkını da devralmış birisi olup olmadığından emin olmalıdır.	Borçlu, senedi elinde bulundurana yapacağı ödeme ile borcundan kurtulabilir. Ayrıca senedi elinde bulunduran kimsenin gerçekten alacaklı olup olmadığını araştırması gerekmez.	Borçlu, senette adı yazılı olan kimseye yahut senedin arkasında kendisine ciro edildiği belirtilen kimseye yapacağı ödeme ile borcundan kurtulur. Ayrıca senedi elinde bulunduran kimsenin gerçekten alacaklı olup olmadığını araştırması gerekmez.

olup olmadığı da önemli değildir. Senedi elinde bulunduran ve emrine yazılı olan yahut kendisine ciro edilmiş kimse alacaklı kabul edilir ve bu kimseye yapacağı ödeme ile borçlu borcundan kurtulur. Kişinin senedi getiren muhatabın gerçekten alacaklı olup olmadığını araştırması gerekmez.

Police: Senet metninde *police* ifadesi yer alır. Bir kimseye borçlu olan şahsın bir başkasından alacağı varsa bu alacağını borçlusu olduğu kimseye devretmesi için düzenlenir. Örneğin Ali'nin Mehmet'e

Vade	Ödeme Tarihi	Türk Lirası	No
	22.10.2010	#3.200.00#	22

İş bu police mukabilinde .....22 Ekim 2010..... tarihinden itibaren Bay .....Ahmet Karakaya'ya..... veya emruhavesine ..... yukarıda yazılı yalnız .....#Üçbinikiyüz#.....TL. ödeyiniz. İş bu police vadesinde ödenmediği takdirde, müteakip polişelerin de muacceliyet kesbedeceğini, ihtilaf vukuunda .....İstanbul... mahkemelerinin selahiyetini şimdiden kabul ederiz.

MUHATAP
Mustafa Güden
adres, imza

KEŞİDECI
Nevzat Çorumlu
düzenleme tarihi
adres, imza

Hisse senedi ile ilgili daha fazla bilgi için bk. AEP Finansal

Okuryazarlık kitabı.

100 lira borcu, Ahmet'ten de 100 lira alacağı var. Ahmet'ten olan alacağını Mehmet'e devredebilmek için poliçe düzenler. Bu poliçenin düzenlenmesi ile birlikte Ali aradan çekilir. Ahmet borcunu Mehmet'e öder. Poliçe yalnızca nama ve emre yazılı olarak düzenlenebilir, hamiline yazılı olarak düzenlenemez.

Bono: Senet metninde "bono" ifadesi yer alır. Bir ödeme vaadi içeren ticari belgedir. Nakit olarak borcunu ödeyemeyecek durumda olan borçlu, bir vade tayin eder ve bu vade gelince borcunu ödeyeceğini söyler. Bu sözü garanti altına alan belge bonodur. Dolayısıyla bono "ödeyeceğim" şeklinde bir teminat cümlesi ile düzenlenir. Bono yalnızca nama ve emre yazılı olarak düzenlenebilir, hamiline yazılı olarak düzenlenemez.

Çek: Senet metninde "çek" ifadesi yer alır. Bir ödeme emri niteliğindedir. Bir kişiye ödemede bulunacak kimse bu ödemeyi yapması için bir bankayı görevlendirir. Yani çeki düzenleyen kimse borcun banka tarafından ödenmesini ister. Nama, emre yahut hamile yazılı olarak düzenlenebilir.

Hisse Senedi: Şirket sermayesinin belirli bir kısmını temsil eden evraktır. Sahibine tüm ortaklık haklarından yararlanma imkânı verir.

ciro: Bir kıymetli evrak devir şeklidir. Senet üzerindeki hakların başka bir kimseye kayıtsız, şartsız devredilmesidir. Senedin arka yüzüne yazılan bir kayıttır. "Mustafa Suiçmez'e ödeyiniz. Zekeriya Uzağagitmez, İmza" kaydı bir cirodur. Bu şekilde alacaklı Zekeriya Uzağagitmez senede bağlı haklarını Mustafa Suiçmez'e devretmiş olur.

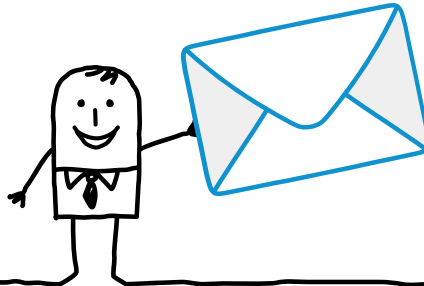
E T K İ N L İ K L E R

Bu Nedir?

Açıklamaları okuyun. Hangi belge olduğunu karşısına yazın.

Açıklama	Hangi Belge?
Ahmet, iş yerindeki arkadaşının cüzdanından ihtiyacı olan bir miktar parayı aldı. Bir kâğıda “Cüzdanından 50 lira aldım. Acelem olduğu için sana haber veremedim. Kusura bakma. Ahmet” diye bir not yazıp imzaladı. Ahmet’in arkadaşının masasının üzerine bıraktığı bu kâğıt nedir?	
Üniversite öğrencisi Ayşe, bütün ders notlarını gösterir bir belgeyi almak istiyor. Bu talebini bir kâğıda yazıp imzaladı. Ayşe’nin eğitim gördüğü fakültenin öğrenci işlerine teslim ettiği bu evrak nedir?	
Mehmet Bey’e mahkemeden bir belge gönderildi. Üzerinde hangi gün hangi yerde mahkemesinin olduğu yazan bu belge nedir?	
Murat’ın Muhammed’e borcu var. Bu borcun ödenmesi için Murat’ın filan bankanın falan şubesine verdiği ödeme talimatını gösteren belge nedir?	

DAHA FAZLA BİLGİ İÇİN...

Başka Ne Okuyabilirim, Hangi Eğitimlere Katılabilirim?

Bu kitaptan faydalandıysanız ve bu konuda daha fazla bilgiye ulaşmak istiyorsanız *Kaynakça* bölümündeki eserleri de inceleyebilirsiniz. Ayrıca AEP (Aile Eğitim Programı)'in diğer kitaplarını da okuyabilirsiniz ve bu kitapların içeriklerinin daha kapsamlı bir şekilde ele alındığı AEP eğitimlerine katılabilirsiniz.

1. Kişi Hakları
2. Aile ve Alışveriş

Hangi Kuruma Başvurabilirim, Kimlere Danışabilirim?

Aşağıda isimleri listelenen kurumlar bu kitabın konusuyla ilgili alanlarda faaliyet göstermektedir. Yardım almak istediğinizde bu kurumlarla bağlantıya geçip yetkililere danışabilirsiniz:

1. İl veya bölge barosu
2. Emniyet Müdürlükleri
3. Hukuk ve insan hakları odaklı çalışan sivil toplum kuruluşları
4. İl veya ilçe insan hakları kurulları

Kitaplar ve AEP Hakkındaki Sorularınız için...

www.aile.gov.tr

Kaynakça

Bu ders kitabı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilen Aile Eğitim Programı (AEP) çerçevesinde aile bireylerine yönelik eğitimlerde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Bir “ders kitabı” oluşu sebebiyle okuma ve yararlanma kolaylığı göz önünde bulundurulmuş, öz ve sade bir ders kitabı oluşturulmasına çaba gösterilmiş, amaçtan uzaklaştırıcı niteliklerden uzak durulmaya çalışılmıştır. Hazırlayanların sundukları bilgi, görüş ve yaklaşımlar, gerek kendi yetişmeleri ve eğitimleri sürecinde yararlandıkları kişi ve eserlere, gerekse kitabın hazırlanmasında başvurulan aşağıdaki kaynaklara dayanmaktadır. Bu sebeple hazırlayanlar bu kitaba dolaylı katkıları bulunan kişi ve kaynakların her birine teşekkür ederler.

- Akıntürk, T. (2002). *Hukuka giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Artuk, M. E., Gökçen, A. ve Yenidünya, A. C. (2008). *Ceza hukuku: Özel hükümler* (Yenilenmiş 9. basım). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Aybay, A. ve Aybay, R. (2008). *Hukuka giriş* (5. baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aycın, H. (2008). *Ahzan*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aycın, H. (2008). *Asâ* (İkinci baskı). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aycın, H. (2007). *Gözü*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aycın, H. (2009). *Nun*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Centel, N. ve Zafer, H. (2005). *Ceza muhakemesi hukuku* (Yenilenmiş 3. baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Ergüney, H. (1973). *Türk hukukunda lûgat ve ıstılahlar*. İstanbul: Yenilik Basımevi.
- Esener, T. (2000). *Hukuk başlangıcı* (3. baskı). İstanbul: Alkım Yayınları.
- Konuralp, H. (2006). *Medeni usul hukuku*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kuru, B., Arslan, R. ve Yılmaz, E. (2004). *Medeni usul hukuku* (Genişletilmiş 15. baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Özdilek, A. O. ve Özdilek, B. B. (2005). *A'dan Z'ye sözleşme örnekleri*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Özel, Ç. ve Cansel, E. (2008). *Hukuk başlangıcı: Hukukun temel kavram ve kurumları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Öztürk, B. ve Erdem, M. R. (2007). *Ceza hukuku: Genel hükümler ve özel hükümler* (Değişiklikler işlenmiş 5. baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Öztürk, B. ve Erdem, M. R. (2008). *Uygulamalı ceza muhakemesi hukuku* (Yenilenmiş 12. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şener, E. (2001). *Hukuk sözlüğü*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Türk Dil Kurumu (2005). *Yazım kılavuzu*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Türk Dil Kurumu (2009). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Uzunsoy, E. ve Uzunsoy, M. (2000). *Evde işyerinde pratik hukuk kılavuzu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yavuz, C., Erlüle, F. ve Sağlam, İ. (2009). *Türk medeni hukuku ve borçlar hukuku mevzuatı: Türk medeni kanunu, borçlar kanunu ve diğer mevzuat* (Yenilenmiş 10. baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Yılmaz, E. (2005). *Hukuk sözlüğü* (Yenilenmiş 9. baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Yurtcan, E. (2004). *Ceza avukatının el kitabı*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Zevkliler, A. (2007). *Borçlar hukuku: Özel borç ilişkileri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- . (2009). *Adliye personeli el kitabı*. <http://www.hukukiyardim.gov.tr/kitap.pdf> adresinden 13 Mayıs 2010 tarihinde edinilmiştir.
- . (2010). *Adalet Bakanlığı insan hakları bilgi bankası*. <http://www.inhak-bb.adalet.gov.tr/> adresinden 2 Haziran 2010 tarihinde edinilmiştir.
- . (2010). *Hukuki yardım: Ulusal yargı ağı projesi*. <http://www.hukukiyardim.gov.tr/index.html> adresinden 13 Mayıs 2010 tarihinde edinilmiştir.
- . (2010). *İMKB sözlüğü: İstanbul menkul kıymetler borsası*. http://www.imkb.gov.tr/Glossary/a-f/isedictionary_a.aspx adresinden 9 Mayıs 2010 tarihinde edinilmiştir.

Teşekkür ve İzinler

Bu ders kitabı ile içeriğindeki bilgiler, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü adına EDAM tarafından, titiz ve büyük bir çaba gösterilerek hazırlanmıştır ve belirli bir konunun veya konuların çok geniş kapsamlı bir şekilde ele alınmasından ziyade genel çerçevede bilgi vermek amacını taşımaktadır. Buna uygun şekilde, bu materyallerdeki bilgilerin amacı, profesyonel ve akademik bağlamda tavsiye veya hizmet sunmak değildir. Materyallerin ve içeriğindeki bilgilerin kullanılması sonucunda ortaya çıkabilecek her türlü risk okuyana ve kullanana aittir. Bu kullanımdan kaynaklanan her türlü zarara dair risk ve sorumluluk tamamen okuyan ve yararlanan tarafından üstlenilmektedir. Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve EDAM, söz konusu kullanımdan dolayı (ihmal-kârlık kaynaklı olanlar da dâhil olmak üzere) sözleşmeyle ilgili bir dava, kanunlar veya haksız fiilden doğan her türlü özel, dolaylı veya arızı zararlardan ve cezai tazminattan dolayı sorumlu tutulamaz.

Öneri ve eleştirileri için *Ahmet Mercan, Ali Soyer, Ayhan Küçük, Ayşe Dilek Ergüler, Betül Altınsoy Yanılmaz, Cesur Ceylan, Derya Yanık, Emine Ekenler, Ezgi Vural, Fahri Safa Küpçü, Fatma Benli, Hamit Kardaş, Halil Ekşi, Halil İbrahim Ayçiçek, Hatice Karaca, Julide Işıl Bağatur, Mehmet Akif Karakuş, Mehmet Bahar, Muhammet Emin Özkan, Murteza Bedir, Mustafa Ercan, Mustafa Ünlü, Mustafa Otrar, Neriman G. Karatekin, Neşe Doğan Yüksel, Orhan Filiz, Seda Akço, Şadi Çarsancaklı, Uğur Karaca, Yakup Kemal Kalyoncu, Yasin Şamlı, Yusuf Alpaydın, Zekeriya Uğurlu, Ayrımcılığa Karşı Kadın Hakları Derneği (AKDER), Adalet Sistemi Uzmanları Derneği, Hukukçular Derneği, MAZLUMDER İstanbul Şubesi, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Hukuk Müşavirliği*? ne teşekkür ederiz. Eserin hazırlanması sırasında fotoğraf ve çizimlerinin kullanımına izin veren aşağıdaki kişi ve kurumlara teşekkür ederiz.

fotolia.com.tr: 8 KonstantinosKokkinis, 10 Bruce Parrott, 11 Rafael Ramirez, 13 endostock, 16 Gina Sanders, 17 Asparuh Stoyanov, 19 Junial Enterprises, 20 khz, 21 David Mathieu, 22 Gudellaphoto, 24 Gina Sanders, 30 Marc Dietrich, 31 April Cat, 32 Alexandr Mitiuc, 36 Liv Friislarsen, 37 ioannis kounadeas, 39 Pavel Losevsky, 41 Marc Dietrich, 45 NLshop

Hasan Aycın: 6, 14, 28, 34

Bilgi için: ▶ www.aile.gov.tr
▶ www.aep.gov.tr

Muaz Yanılmaz

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezuniyetinin (2010) ardından EDAM (Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi)'de araştırmacı olarak çalışmaya başladı. Öğrenciliği süresince ve mezuniyeti sonrasında çeşitli sivil toplum kuruluşlarında insan hakları alanında çalışmalar yürüttü. *Üniversitelerde Özgürlük Platformu*'nun kurucu başkanlığı (2003), *İnsan Hakları Araştırmaları Dergisi*'nde editör yardımcılığı (2006), *İlmi Etüdler Derneği*'nde temel eğitimler koordinatörlüğü ve genel sekreterlik (2003–2008) görevlerinde bulundu. Çeşitli süreli yayınlarda akademik ve popüler yazıları yayımlandı. Hâlen EDAM'da hukuk danışmanı ve araştırmacı olarak çalışmaktadır.

Parayla Satılmaz.

T.C.
Aile ve
Sosyal Politikalar
Bakanlığı

ISBN: 978-605-4628-28-5

9 786054 628285